

JURISPRUDENȚĂ

Din jurisprudența recentă a Curții Europene a Drepturilor Omului

1. Cauza *Baş împotriva Turciei*. Arestarea preventivă a unui judecător din Turcia, ca urmare a tentativei de lovitură de stat din data de 15 iulie 2016, a încălcat Convenția

În hotărârea din cauza *Baş împotriva Turciei* (cererea nr. 66448/17), Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reținut, cu o majoritate de șase voturi la unu, că a avut loc o încălcare a art.5 par.1 (dreptul la libertate și securitate) din Convenția Europeană privind Drepturile Omului în ceea ce privește presupusa ilegalitate a arestării preventive inițiale a reclamantului; în unanimitate, că a avut loc o încălcare a articolului 5 par.1 din Convenție, luând în considerare absența suspiciunii rezonabile, la momentul arestării preventive inițiale a reclamantului, că acesta a comis o infracțiune și, în unanimitate, că a avut loc o încălcare a articolului 5 par. 4 (dreptul la o decizie judiciară rapidă asupra legalității detenției) luând în considerare durata perioadei în care reclamantul nu s-a prezentat în persoană în fața unui judecător.

Cauza avea drept obiect arestarea preventivă a domnului Hakan Baş, judecător la acel moment, ca urmare a tentativei de lovitură de stat din data de 15 iulie 2016.

Curtea a constatat că, în conformitate cu jurisprudența Curții de Casație din Turcia, o suspiciune privind apartenența la o organizație infracțională poate fi

suficientă pentru a caracteriza elementul de *in flagrant delict* fără a fi necesară stabilirea unui element de fapt curent sau a unei alte indicații a unei fapte penale în desfășurare. În consecință, Curtea a concluzionat că extinderea câmpului de aplicare al conceptului de *in flagrant delict* de instanțele naționale și aplicarea dreptului intern de acestea, și anume a secțiunii 94 din Legea nr. 2802, erau problematice nu doar din punct de vedere al securității juridice, ci păreau și în mod vădit nerezonabile.

Curtea a constatat că simpla referire de către Tribunalul Kocaeli la decizia luată de Consiliul Judecătorilor și Procurorilor la data de 16 iulie 2016 de a suspenda 2.735 de judecători și procurori era insuficientă pentru a sprijini concluzia că a existat o suspiciune rezonabilă care a justificat arestarea preventivă a acestui judecător. Probele administrate de Curte nu au justificat concluzia că a existat o suspiciune rezonabilă împotriva reclamantului la momentul reținerii sale inițiale.

Astfel, cu toate că a acceptat concluzia Curții Constituționale într-o cauză separată, că se poate spune că măsurile puse în aplicare în urma tentativei de lovitură de stat au fost strict necesare

pentru protejarea siguranței publice, Curtea a observat că, în cauza prezentă, dl. Baş nu a fost prezentat în fața unei instanțe o perioadă de aproximativ un an și două luni, o perioadă mult mai lungă decât cea evaluată anterior de Curtea Constituțională.

Faptele principale

Reclamantul, Hakan Baş, este un cetățean turc, care s-a născut în anul 1978 și locuiește în Kocaeli (Turcia).

În noaptea de 15 spre 16 iulie 2016, un grup de membri ai forțelor armate turce au încercat să pună în aplicare o lovitură de stat militară urmărind răsturnarea Adunării Naționale, a guvernului și a Președintelui Turciei. A doua zi după tentativa de lovitură de stat militară, autoritățile au dat vina pe rețeaua asociată cu Fetullah Gülen, un cetățean turc care locuiește în Statele Unite ale Americii și este considerat liderul unei organizații numite „FETÖ/PDY” („Organizația Teroristă Gülen/Structura Statul Paralel”).

La data de 20 iulie 2016, guvernul a declarat starea de urgență o perioadă de trei luni, prelungită ulterior. La data de 21 iulie 2016, autoritățile turce au trimis notificare Secretarului General al Consiliului Europei privind derogarea de la Convenție în conformitate cu articolul 15.

Pe durata stării de urgență, Consiliul de Miniștri a adoptat mai multe decrete legislative. Articolul 3 din Decretul legislativ nr. 667 prevedea că Consiliul Judecătorilor și Procurorilor („HSK”) era autorizat să demită orice judecători sau procurori despre care se considera că aparțin sau sunt afiliați sau asociați unor organizații teroriste sau organizații, structuri sau grupuri despre care Consiliul de Securitate Națională a constatat că sunt angajate în activități dăunătoare securității naționale. Starea de urgență a fost ridicată la data de 18 iulie 2018.

La data de 16 iulie 2016, HSK a suspendat 2.735 de judecători și procurori

– inclusiv pe reclamant – de la atribuțiile acestora pe o perioadă de trei luni, în conformitate cu secțiunile 77 alineatul (1) și 81 alineatul (1) din Legea nr. 2802 privind judecătorii și procurorii, pe motiv că exista o suspiciune profundă că aceștia erau membri ai organizației teroriste care instigase la tentativa de lovitură de stat și că menținerea acestora în funcții ar împiedica evoluția investigației și ar submina autoritatea și reputația sistemului judiciar.

De asemenea, la data de 16 iulie 2016, procurorul din Kocaeli a inițiat o anchetă penală cu privire la judecătorii care își desfășurau activitatea în Kocaeli suspectați de a fi membri ai FETÖ/PDY, inclusiv reclamantul. La data de 18 iulie 2016, reclamantul a fost plasat sub supravegherea poliției. La data de 19 iulie 2016, acesta a depus mărturie în fața procurorului din Kocaeli, care l-a informat că a fost suspendat din atribuțiile sale ca urmare a deciziei HSK din data de 16 iulie 2016, pe motivul suspiciunii privind apartenența sa la FETÖ/PDY. Reclamantul a negat faptul că este membru sau are legături cu acea organizație. Mai târziu, în aceeași zi, a fost adus în fața Tribunalului de primă instanță din Kocaeli. La data de 20 iulie 2016, tribunalul a decis să îl pună în arest preventiv pe suspiciunea de apartenență la o organizație teroristă. Contestația reclamantului formulată împotriva deciziei de reținere a fost respinsă.

La data de 24 august 2016, prin aplicarea articolului 3 din Decretul legislativ nr. 667, adunarea plenară HSK a demis 2.847 de judecători și procurori, inclusiv pe reclamant, toți fiind considerați a fi membri sau afiliați sau asociați FETÖ/PDY.

La data de 27 decembrie 2017, Curtea Constituțională a declarat inadmisibilă o cerere individuală formulată de reclamant, constatând că plângerile acestuia erau în mod vădit nefondate.

La data de 19 martie 2018, a 29-a Curte de jurați l-a găsit pe dl. Baș vinovat de infracțiunea de apartenență la o organizație teroristă armată, l-a condamnat la șapte ani și șase luni de închisoare și, ținând cont de perioada petrecută deja în detenție, a dispus eliberarea acestuia. Condamnarea dlui. Baș a fost confirmată în apel. În prezent, cauza este pe rolul Curții de Casație.

Plângerile, procedura și soluția Curții

Invocând articolul 5 par.1, 3 și 4, reclamantul s-a plâns că a fost plasat în arest preventiv. Acesta a contestat faptul că a fost un caz de *flagrant delict*. El a susținut că nu a existat nicio probă specifică pentru a da naștere unei suspiciuni rezonabile că ar fi comis presupusa infracțiune și, prin urmare, care să necesite arestarea sa preventivă. Acesta a susținut că instanțele interne au oferit motive insuficiente pentru deciziile privind reținerea sa. Reclamantul s-a plâns, de asemenea, că nu a avut loc nicio audiere pe durata revizuirilor detenției sale, că nu i-a fost furnizată o copie a opiniei procurorului public și că a fost restricționat accesul la dosarul de anchetă. În final, acesta a invocat lipsa de independență și imparțialitate din partea magistraților care au decis arestarea sa preventivă.

Cererea a fost depusă la Curtea Europeană a Drepturilor Omului la data de 30 ianuarie 2017.

Cu privire la încălcarea articolului 5 par.1 și 3 din Convenție

Legalitatea arestării preventive inițiale a reclamantului

Arestarea preventivă a dlui. Baș fusese dispusă pe baza normelor generale care reglementează detenția, și anume articolele 100 și următoarele din Codul de procedură penală.

Curtea a subliniat că, în circumstanțe similare celor ale prezentei cauze, s-a reținut că extinderea câmpului de aplicare

al conceptului de *in flagrante delicto* de către instanțele naționale și aplicarea dreptului intern de către acestea păreau în mod vădit nerezonabile și erau problematice din punct de vedere al principiului securității juridice (*Alparslan Altan împotriva Turciei*, nr. 12778/17, 16 aprilie 2019). Curtea nu vedea niciun motiv pentru a ajunge la o concluzie diferită în ceea ce privește interpretarea de către instanțe a conceptului *in flagrante delicto* și aplicarea secțiunii 94 din Legea nr. 2802 în circumstanțele prezentei cauze.

Curtea a observat că nu s-a susținut că reclamantul a fost arestat și plasat în arest preventiv în timp ce se afla în procesul de comitere a unei infracțiuni legate de tentativa de lovitură de stat, cu toate că parchetul din Ankara menționase inițial infracțiunea de tentativă de răsturnare a ordinii constituționale. Acea infracțiune nu fusese luată în considerare de tribunalul din Kocaeli atunci când a dispus arestarea preventivă a reclamantului. Reclamantul fusese privat de libertate ca urmare a suspiciunii de apartenență la FETÖ/PDY. În opinia tribunalului din Kocaeli, fusese un caz de descoperire *in flagrante delicto*, în sensul secțiunii 94 din Legea nr. 2802, însă magistratul nu oferise nicio bază legală pentru această constatare.

Curtea a observat că, în hotărârea sa principală adoptată la data de 26 septembrie 2017, Curtea de Casație reținuse că, la momentul arestării judecătorilor suspectați de infracțiunea de apartenență la o organizație armată, exista o situație de descoperire *in flagrante delict*. Hotărârea principală a indicat faptul că, în cazurile care implică infracțiunea de apartenență la o organizație infracțională, era suficientă îndeplinirea condițiilor prevăzute de articolul 100 din Codul de procedură penală pentru ca un suspect care era membru al sistemului judiciar să fie plasat sub arest preventiv

pe motiv că era un caz de descoperire *în flagrant delict*.

Curtea a subliniat faptul că principiul securității juridice ar putea fi compromis dacă instanțele introduceau excepții în jurisprudența acestora care contraveneau dispozițiilor legale aplicabile.

Articolul 2 din Codul de procedură penală oferea o definiție convențională a conceptului de *flagrant delict*, în legătură cu descoperirea unei infracțiuni în timpul sau imediat după comiterea acesteia. Cu toate acestea, în conformitate cu jurisprudența Curții de Casație, o suspiciune privind apartenența la o organizație infracțională poate fi suficientă pentru a caracteriza elementul de *în flagrant delict* fără a fi necesară stabilirea unui element de fapt curent sau a unei alte indicații a unei fapte penale în desfășurare. În opinia Curții, aceasta reprezenta o interpretare extinsă a conceptului de *în flagrant delict*, lărgind domeniul de aplicare al acestui concept astfel încât judecătorii suspectați că aparțin unei asociații infracționale să poată fi privați de protecția judiciară oferită de legislația turcă membrilor sistemului judiciar. În plus, Curtea nu vedea cum jurisprudența consacrată a Curții de Casație cu privire la conceptul de infracțiune în formă continuată ar fi putut justifica extinderea domeniului de aplicare al conceptului de *în flagrant delict*, care se referea la existența unei fapte penale curente, după cum prevede articolul 2 din Codul de procedură penală.

Curtea a constatat că extinderea câmpului de aplicare al conceptului de *în flagrant delict* de instanțele naționale și aplicarea dreptului intern de acestea, și anume a secțiunii 94 din Legea nr. 2802, în prezenta cauză erau problematice nu doar din punct de vedere al securității juridice, ci păreau și în mod vădit nerezonabile.

Aceasta a considerat că simpla aplicare a conceptului de *în flagrant delict*

și trimiterea la secțiunea 94 din Legea nr. 2802 în hotărârea din data de 20 iulie 2016 pentru reținerea reclamantului nu au îndeplinit cerințele articolului 5 par.1 din Convenție.

În opinia Curții, o interpretare extinsă a conceptului de *în flagrant delict* nu poate fi considerată în mod clar drept o reacție adecvată la situația de urgență. O astfel de interpretare, care, de altfel, nu fusese adoptată ca reacție la exigențele stării de urgență, nu era problematică doar în ceea ce privește principiul securității juridice, ci și nega garanțiile procedurale acordate membrilor sistemului judiciar pentru a-i proteja pe aceștia de interferența executivului. Aceasta a avut consecințe juridice care depășeau cu mult cadrul juridic al stării de urgență. Nu era justificată, în niciun caz, de circumstanțele speciale ale stării de urgență. Curtea a concluzionat că decizia de a plasa reclamantul în arest preventiv, care nu a fost luată „în conformitate cu o procedură prevăzută de lege”, nu poate fi considerată strict cerută de exigențele situației.

Prin urmare, a avut loc o încălcare a articolului 5 par.1 din Convenție, ca urmare a nelegalității arestării preventive inițiale a reclamantului.

Pretinsa absență a suspiciunii rezonabile că reclamantul a comis o infracțiune

Conform observațiilor Curții, Curtea Constituțională a făcut trimitere la utilizarea de către dl. Baș a aplicației de mesagerie ByLock. Trebuia menționat că probele relevante au fost aduse la mult timp după reținerea inițială a reclamantului. Curtea Constituțională nu explicase modul în care probele obținute la mai multe luni după arestarea preventivă inițială a dlui. Baș ar fi putut forma baza unei suspiciuni rezonabile că acesta a comis infracțiunea de care fusese acuzat.

În prezenta cauză, Curtea a observat că, din ordinul de arestare preventivă a reclamantului, reieșea că tribunalul din Kocaeli și-a întemeiat constatarea unei suspiciuni rezonabile că reclamantul a comis infracțiunea pretinsă pe decizia luată de HSK la data de 16 iulie 2016 și pe solicitarea Parchetului din Ankara de a deschide o anchetă în privința acestuia.

În decizia sa, HSK suspendase 2.735 de judecători și procurori publici, inclusiv pe reclamant, pe baza suspiciunii solide că aceștia erau membri ai organizației teroriste care instigase la tentativa de lovitură de stat. HSK făcuse referire la mai multe anchete disciplinare și penale care fuseseră inițiate în legătură cu mai mulți judecători și procurori înainte de tentativa de lovitură de stat. Cu toate acestea, decizia sa nu conținea niciun fel de fapte sau informații legate de reclamant, în mod personal. Acesta nu se număra printre persoanele menționate ca făcând obiectul anchetelor disciplinare și penale. În consecință, anchetele disciplinare și penale menționate în decizia HSK nu puteau forma baza suspiciunii care a dat naștere ordinului de reținere a reclamantului. Curtea a reținut mai departe că, în decizia sa, HSK făcuse o trimitere generală la informații primite de la serviciile de informații secrete, fără a oferi nicio clarificare privind conținutul acestora sau a explica modul în care aveau legătură cu reclamantul și situația acestuia.

Curtea a considerat că Guvernul nu a furnizat o bază faptică suficientă pentru decizia HSK în prezenta cauză. Aceasta a constatat că simpla referire de tribunalul de Kocaeli la decizia HSK era insuficientă pentru a sprijini concluzia că a existat o suspiciune rezonabilă care să justifice arestarea preventivă a reclamantului. Tribunalul de magistrați a încercat să își justifice decizia prin trimitere la articolul 100 din CPP și la probele din dosar, însă a citat pur și simplu formularea articolului în cauză. Trimiterile vagi și generale la formularea articolului 100 din CPP și la

probele de la dosar nu pot fi considerate suficiente pentru a justifica „caracterul rezonabil” al suspiciunii pe care se presupune că s-a bazat reținerea reclamantului, în absența fie a unei evaluări specifice a elementelor de probă individuale din dosar, fie a unor informații care ar fi putut justifica suspiciunea împotriva reclamantului, fie a oricăror alte tipuri de materiale sau fapte verificabile.

Curtea a observat, de asemenea, că reclamantul nu a fost suspectat de implicare în evenimentele de la data de 15 iulie 2016. După cum se știe, la data de 16 iulie 2016, parchetul din Ankara a emis instrucțiuni care descriau reclamantul drept membru al FETÖ/PDY și solicitau arestarea preventivă a acestuia.

Cu toate acestea, Guvernul nu furnizase niciun fel de fapte sau informații care pot servi drept bază faptică pentru acele instrucțiuni emise de parchetul din Ankara.

Faptul că, înainte de a fi plasat în arest preventiv, reclamantul fusese interogat de Tribunalul de primă instanță din Kocaeli la data de 19 și 20 iulie 2016 în legătură cu o infracțiune de apartenență la o organizație ilegală indica, cel mult, faptul că autoritățile îl suspectaseră de comiterea acelei infracțiuni. Faptul în sine nu fi suficient pentru a convinge un observator obiectiv că reclamantul ar fi putut comite infracțiunea în cauză.

Curtea a constatat că probele care i-au fost prezentate nu justificau concluzia că a existat o suspiciune rezonabilă împotriva reclamantului la momentul reținerii sale inițiale. Aceasta a considerat că cerințele articolului 5 par.1 lit.c) din Convenție cu privire la caracterul rezonabil al unei suspiciuni care justifică detenția nu au fost îndeplinite.

Curtea a concluzionat că a avut loc o încălcare a articolului 5 par.1 din Convenție ca urmare a absenței suspiciunii rezonabile, la momentul arestării preventive inițiale a reclamantului, că acesta a comis o infracțiune.

Cu privire la încălcarea articolului 5 par.4 din Convenție

Dl. Baş fusese plasat în arest preventiv la data de 20 iulie 2016 după ce a fost audiat de tribunalul pentru magistrați din Kocaeli și s-a prezentat data următoare în fața unei instanțe la prima audiere la data de 19 septembrie 2017, după ce procesul acestuia începuse. Pe parcursul acestei perioade de aproximativ un an și două luni, acesta nu se prezentase în fața niciunei instanțe care se pronunța asupra detenției sale. Cererile sale de eliberare și obiecțiile sale fuseseră analizate toate fără ca acesta să fi fost audiat de către instanțe. Ultima contestație formulată de reclamant fusese respinsă de Curtea de jurați la data de 15 august 2017, fără vreo audiere.

Guvernul a susținut că situația contestată de reclamant era reglementată de notificarea de derogare în conformitate cu articolul 15 din Convenție, pe care autoritățile turce au trimis-o Secretarului General al Consiliului Europei la data de 21 iulie 2016.

Curtea a reiterat faptul că dificultățile experimentate de Turcia ca urmare a tentativei de lovitură de stat militară din data de 15 iulie 2016 au fost un factor contextual care trebuia luat în considerare pe deplin la interpretarea și aplicarea articolului 15 (*Alparslan Altan împotriva Turciei*, nr. 12778/17, 16 aprilie 2019). Aceasta a acceptat concluzia la care a ajuns Curtea Constituțională în cauza *Aydın Yavuz și alții*, în sensul că măsurile puse în aplicare în urma tentativei de lovitură de stat și faptul că, o perioadă de opt luni și optsprezece zile, reclamantii nu

s-au prezentat în fața judecătorilor care se pronunțau asupra detenției acestora, se poate spune că au fost strict necesare pentru protejarea siguranței publice.

Cu toate acestea, Curtea a observat că, în cauza prezentă, dl. Baş nu s-a prezentat în fața unui judecător o perioadă de aproximativ un an și două luni, o perioadă mult mai lungă decât cea evaluată de Curtea Constituțională în hotărârea acesteia în cauza *Aydın Yavuz și alții*.

Prin urmare, Curtea a concluzionat că a avut loc o încălcare a articolului 5 § 4 ca urmare a perioadei de timp în care reclamantul nu s-a prezentat în persoană în fața unui judecător. În plus, în ceea ce privește plângerea privind restricționarea accesului la dosarul de anchetă, Curtea a considerat că nu este necesar să examineze această chestiune mai departe. Cu privire la nedivulgarea opiniei procurorului general, aceasta susținea că această plângere era în mod vădit nefondată și a respins-o.

În final, Curtea a considerat că, având în vedere garanțiile constituționale și juridice acordate tribunalelor, și în absența oricăror argumente pertinente care să dea motive de îndoială privind independența și imparțialitatea acestora în cazul reclamantului, plângerea care pretinde absența independenței și a imparțialității magistraților ar trebui respinsă ca fiind în mod vădit nefondată.

Satisfacția echitabilă (articolul 41)

Curtea a hotărât că Turcia trebuie să plătească reclamantului suma de 6.000 EUR, daune morale, și 4.000 EUR, costuri și cheltuieli.

2. Cauzele reunite *Dos Santos Calado și alții împotriva Portugaliei*. Formalismul excesiv al Curții Constituționale a privat reclamantii de dreptul de acces la o instanță

În hotărârea din cauzele reunite *Dos Santos Calado și alții împotriva Portugaliei* (cererile nr. 55997/14, 68143/16, 78841/16 și 3706/17), Curtea

Europeană a Drepturilor Omului a hotărât, în unanimitate, că au avut loc încălcarea articolului 6 par.1 (dreptul de acces la o instanță) din Convenție cu privire la

cererile nr. 55997/14 și 68143/16, dar și că nu a avut loc nicio încălcare a articolului 6 par.1 cu privire la cererea nr. 78841/16.

Cauzele se refereau la cetățeni portughezi care s-au plâns de faptul că recursurile înaintate de aceștia Curții Constituționale au fost declarate inadmisibile. Cererile nr. 55997/14 și 68143/16 se refereau, de asemenea, la pretinsa lipsă de imparțialitate a comisiei de trei judecători al Curții Constituționale. Curtea a constatat, în special, că în cele două cauze în care a fost constatată o încălcare, Curtea Constituțională manifestase un formalism excesiv în aplicarea dispozițiilor legislative care întemeiază competența sa de a judeca recursuri. În consecință, acea curte a privat reclamantii de dreptul acestora de acces la o instanță.

Plângerile, procedura și soluția Curții

În prima cerere, reclamanta a introdus o acțiune în contencios administrativ pentru a contesta valoarea pensiei sale. Cererile acesteia au fost respinse. Reclamanta a formulat recurs la Curtea Constituțională, care a fost declarat inadmisibil. Apoi, aceasta a formulat o obiecție în fața comisiei de trei judecători al Curții Constituționale, care a fost respinsă.

Reclamantii din a doua cerere sunt oficiali ai Departamentului Drumuri care acționau ca inspectori *de facto*. Aceștia s-au plâns de lipsa reglementărilor privind carierele lor. Plângerea acestora a fost respinsă de Curtea Administrativă Centrală pentru regiunea nordică („Curtea Administrativă Centrală”) și de Curtea Administrativă Supremă. Reclamantii au formulat recurs la Curtea Constituțională care a fost declarat inadmisibil. Acea decizie a fost confirmată de comisia de trei judecători.

Reclamantul din a treia cerere, care fusese condamnat pentru fraudă în formă

gravă, s-a plâns de încălcarea principiului *ne bis in idem*. Plângerea acestuia a fost respinsă de tribunalele de prima și a doua instanță. Acesta a formulat recurs la Curtea Constituțională, care a fost declarat inadmisibil. Comisia de trei judecători a confirmat acea decizie.

În fine, în a patra cerere, reclamantul, care fusese condamnat la trei ani și două luni de închisoare cu suspendare pentru violență domestică, a contestat, între alte aspecte, stabilirea faptelor care au condus la condamnarea sa și interpretarea legii. Acesta a susținut, de asemenea, că urmărirea penală împotriva sa pentru violență domestică era prescrisă. În cele din urmă, acesta a susținut că prin condamnarea sa se încălcăse interdicția aplicării retroactive a dreptului penal și a prezumției de nevinovăție. Tribunalele din prima și a doua instanță au respins plângerile sale. Acesta a formulat recurs la Curtea Constituțională, care a fost declarat inadmisibil. Nu a înaintat nicio obiecție comisiei de trei judecători.

Invocând articolul 6 par.1 din Convenție, reclamantii s-au plâns de încălcarea dreptului acestora de acces la o instanță. În cazul cererilor nr. 55997/14 și 68143/16, reclamantii au pretins, de asemenea, încălcarea dreptului la un proces echitabil.

Cererile au fost depuse la Curtea Europeană a Drepturilor Omului la data de 6 august 2014, 2 noiembrie 2016 și 7 și 12 decembrie 2016.

Cu privire la încălcarea articolul 6 par.1 (accesul la justiție)

Cererea nr. 55997/14 (Dos Santos Calado împotriva Portugaliei)

Reclamanta invocase două chestiuni în recursul înaintat Curții Constituționale; prima se referea la neconstituționalitatea unei norme legale, iar a doilea la nelegalitatea normei în cauză. În ambele cazuri, reclamanta se întemeiase pe aceeași sub-secțiune a secțiunii 70

alin.(1) din Legea instituțională privind Curtea Constituțională („LOTC”) care formează baza competenței Curții Constituționale de a judeca recursuri.

Curtea a observat că Curtea Constituțională declarase inadmisibil capătul de cerere din recursul reclamantei care se referea la nelegalitatea normei legale, pe motiv că aceasta se bazase în memoriul său pe sub-sectiunea incorectă a dispozițiilor LOTC. Curtea a considerat că cerința de a specifica sub-sectiunea care era invocată era legală, după cum prevedea aceeași lege. În plus, aceasta urmărea scopul legitim de a asigura respectarea statului de drept și buna administrare a justiției constituționale.

Prin urmare, Curtea trebuia să stabilească dacă restrângerea a fost proporțională în prezenta cauză. Aceasta a observat că Curtea Constituțională a putut să identifice cele două motive de recurs prezentate de reclamantă. Astfel, decizia privind inadmisibilitatea se fundamentase exclusiv pe eroarea de redactare, deoarece motivul de recurs reieșea clar încă din memoriul reclamantei și fusese identificat de judecători.

În consecință, și în conformitate cu jurisprudența sa, Curtea a reținut că abordarea adoptată de Curtea Constituțională a fost excesiv de formalistă, privând reclamanta de un recurs oferit de dreptul intern în legătură cu chestiunea în cauză.

În subsidiar, Curtea a observat că Curtea Constituțională ar fi putut solicita reclamantei să rectifice eroarea, după cum prevede LOTC, având în vedere că motivarea recursului fusese clară încă din memoriul acesteia.

Prin urmare, a fost încălcat articolul 6 par.1 din Convenție.

Cererea nr. 68143/16 (Amador de Faria e Silva și alții împotriva Portugaliei)

Curtea a reținut, de la început, că motivul invocat pentru decizia de inadmisibilitate a Curții Constituționale a

fost omisiunea reclamanților de a invoca pretinsa excepție de neconstituționalitate în cursul procedurii în fața Curții Administrative Centrale.

Deși Curtea a admis că această cerință reflectă faptul că Curtea Constituțională era doar o curte de ultimă instanță, aceasta a observat totuși că reclamanții au invocat o excepție de neconstituționalitate în observațiile acestora ca răspuns către Ministere, datorită diferenței de tratament între oficiali în regiunile autonome din Madeira și Insulele Azore și cele de pe zona continentală.

Curtea Administrativă Centrală nu analizase această chestiune și făcuse o distincție între diferite categorii de oficiali în loc să abordeze diferența de tratament invocată de reclamanți între inspectorii din Portugalia continentală și cei din regiunile autonome din Madeira și Insulele Azore.

Curtea a observat, de asemenea, că Curtea Constituțională a reținut că reclamanții ar fi trebuit să poată anticipa decizia Curții Administrative Centrale, din moment ce excepția de neconstituționalitate invocată de aceștia a făcut obiectul unei hotărâri recente a Curții Supreme.

Cu toate acestea, Curtea a observat că acest caz nu privea reclamanții și că hotărârea fusese pronunțată cu câteva luni înainte de prima hotărâre care fusese pronunțată în favoarea lor și care nu făcuse nicio distincție între diferite categorii de oficiali. Astfel, este posibil ca reclamanții să fi fost surprinși de decizia Curții Administrative Centrale.

Prin urmare, Curtea a constatat că Curtea Constituțională manifestase un formalism excesiv și că a avut loc o încălcare a articolului 6 par.1 din Convenție.

Cererea nr. 78841/16 (Antunes Cardoso)

Curtea a reținut că reclamantul nu a invocat o excepție de neconstituționalitate

pe baza interpretării unei norme legale, precum și că recursul acestuia nu intra, prin urmare, în competența Curții Constituționale.

Curtea a acceptat faptul că, având în vedere caracteristicile specifice ale Curții Constituționale, s-ar putea aplica cerințe de admisibilitate mai stringente. În consecință, pentru ca interpretarea unei norme să fie deschisă controlului constituțional, aceasta trebuia formulată în termeni destul de generali și abstracți.

În prezenta cauză, încălcarea principiului *ne bis in idem* pretinsă de reclamant avea legătură cu aplicarea acelui principiu de către tribunalele de prima și a doua instanță asupra actelor de care acesta era acuzat.

În consecință, niciun criteriu bazat pe norme în sensul jurisdicției Curții Constituționale nu a fost în discuție. Astfel, a fost încălcat articolul 6 par.1 din Convenție.

Cu privire la încălcarea articolului 6 par.1 din Convenție (lipsa de imparțialitate a comisiei de trei judecători a Curții Constituționale)

Reclamanții, în cererile nr.55997/14 și nr.68143/16, s-au plâns de lipsa de imparțialitate a acestei comisii din cauza prezenței judecătorului care pronunțase decizia de inadmisibilitate contestată, ce fusese, de asemenea, judecător raportor. Prin urmare, reclamanții au pus sub semnul întrebării imparțialitatea obiectivă a comisiei din trei judecători care se pronunțase asupra admisibilității recursurilor constituționale ale acestora.

Curtea a observat că această comisie era organul care a pronunțat decizia definitivă privind admisibilitatea recursurilor constituționale; decizia judecătorului raportor era doar o etapă în cadrul acelei proceduri. Astfel, comisia nu era o entitate autonomă de sine stătătoare solicitată să soluționeze chestiunea în cauză.

În consecință, Curtea a declarat inadmisibile plângerile privind imparțialitatea comisiei de trei judecători.

Satisfacția echitabilă (articolul 41)

Curtea a hotărât că Portugalia trebuie să plătească suma de 3.300 EUR, daune morale, fiecăruia dintre reclamanții din cererile nr. 55997/14 și 68143/16.

3. Cauza *Dragan Petrović împotriva Serbiei*. Lipsa de claritate a legii. Recoltarea unei probe ADN în timpul unei anchete referitoare la o faptă de omor a încălcat Convenția

În hotărârea din cauza *Dragan Petrović împotriva Serbiei* (cererea nr. 75229/10) Curtea Europeană a Drepturilor Omului a hotărât, în unanimitate, că nu a avut loc nicio încălcare a articolului 8 (dreptul la viață privată) al Convenției Europene a Drepturilor Omului în ceea ce privește o percheziție realizată de poliție la apartamentul reclamantului, și cu șase voturi la unu, că a avut loc o încălcare a articolului 8 din Convenție din cauza recoltării unei probe de salivă pentru ADN de la reclamant.

Cauza se referea la o percheziție realizată de poliție în apartamentul

reclamantului și recoltarea unei probe de ADN în timpul unei anchete într-un caz de omor. Curtea a constatat, în special, că mandatul de percheziție fusese suficient de specific și cuprindea garanții adecvate și eficiente împotriva abuzului în timpul percheziției. Spre exemplu, reclamantul, avocatul acestuia și proprietarul apartamentului au fost prezenți în timpul percheziției. Cu toate acestea, a constatat că recoltarea probei de salivă pentru ADN nu a fost „în conformitate cu legea” în sensul articolului 8. Măsura fusese realizată în baza Codului de procedură penală anterior,

care autoriza doar recoltarea de probe de sânge sau efectuarea „altor proceduri medicale”. În plus, Codul fusese actualizat în 2011 cu noi garanții legate de periajul bucal pentru recoltarea de probe ADN, o recunoaștere implicită a faptului că acestea lipsiseră anterior.

Faptele principale

Reclamantul Dragan Petrović este un cetățean sârb care s-a născut în anul 1985 și locuiește în Subotica (Serbia).

În iulie 2008, poliția a primit informații că reclamantul ar fi putut fi implicat în lovirea gravă și decesul ulterior al unui om în vârstă. Pe baza acelor informații, un judecător de instrucție a dispus, în două decizii separate, efectuarea unei percheziții la apartamentul reclamantului și recoltarea unei probe de salivă de la acesta pentru o analiză ADN. Percheziția urma să se concentreze pe obiecte luate în urma crimei, în special o „geacă de piele neagră” și „pantofi și alte obiecte” care ar putea fi legate de crimă. În cele din urmă, poliția a găsit două arme de mână în apartament, despre care reclamantul a negat că are cunoștință. Testul de salivă ADN era necesar pentru comparație cu datele ADN găsite la locul crimei.

Judecătorul a autorizat poliția să recolteze proba sau o probă de sânge de la reclamant, cu forța dacă este necesar, cu ajutorul cadrelor medicale. În prezența avocatului său, reclamantul a fost de acord să dea o probă de salivă polițiștilor. Se pare, însă, că niciun document oficial privind modul în care a fost îndeplinit ordinul nu a fost prezentat de către poliție.

În august 2008, poliția a informat judecătorul de instrucție că a decis să pună sub acuzare reclamantul pentru deținerea ilegală de arme de foc. Autoritățile nu au găsit nicio corespondență între proba de ADN a reclamantului și urmele biologice găsite la locul crimei.

În august 2008, reclamantul a înaintat recurs la Curtea Constituțională, invocând

încălcarea dreptului său la respectarea locuinței sale și a vieții sale private, făcând trimitere la articolul 8 din Convenție și articolele 25 și 40 din Constituție. Curtea a respins recursul pe fond în octombrie 2010.

Plângerile, procedura și soluția Curții

Reclamantul s-a plâns că percheziția și recoltarea probei ADN i-au încălcat drepturile protejate de articolul 8 (dreptul la respectarea vieții private, a familiei și locuinței) din Convenție.

Cererea a fost depusă la Curtea Europeană a Drepturilor Omului la data de 6 decembrie 2010.

Cu privire la încălcarea articolului 8

Curtea a respins mai întâi obiecțiile Guvernului potrivit cărora reclamantul depusese cererea în afara termenului limită de șase luni și că acesta nu epuizase căile de atac interne, considerând în special că un recurs înaintat Curții Constituționale reprezenta o cale de atac eficientă, pe care acesta o utilizase.

Pe fondul cauzei, Curtea a abordat, mai întâi, chestiunea percheziției în apartamentul reclamantului. Aceasta a considerat că percheziția a constituit o ingerință în dreptul acestuia la respectarea locuinței sale care era prevăzut de lege și servise unui scop legitim. Prin urmare, întrebarea era dacă a fost proporțională, adică dacă era „necesară într-o societate democratică”.

Aceasta a observat că mandatul de percheziție a fost emis în contextul unei anchete privind o crimă și era precis cu privire la ceea ce căuta poliția, adică o geacă de piele neagră, pantofi și alte obiecte legate de omor. Prin urmare, Curtea nu a fost de acord cu argumentul reclamantului că mandatul de percheziție era vag.

Curtea a constatat, de asemenea, că reclamantul a beneficiat de garanții adecvate și eficiente împotriva oricărui

abuz în timpul percheziției, în special deoarece acesta, avocatul său și proprietarul apartamentului au fost prezenți în timpul efectuării percheziției. În plus, avocatul semnase certificatul de confiscare și raportul oficial al operațiunii de percheziție și confiscare, fără a ridica obiecțiuni privind procedura de percheziție ca atare, ci doar cu privire la motivarea mandatului.

Curtea a concluzionat că ingerința în cauză fusese astfel „necesară într-o societate democratică” și că nu a avut loc o încălcare a articolului 8, ca urmare a percheziției efectuate de poliție în apartament.

Referindu-se apoi la recoltarea probei ADN, Curtea a constatat că acel act a constituit o ingerință în dreptul reclamantului la respectarea vieții sale private. Faptul că acesta fusese de acord cu procedura nu avea nicio relevanță deoarece făcuse acest lucru doar sub amenințarea că, în caz contrar, o probă de salivă sau de sânge va fi recoltată cu forța.

Curtea a observat că ordinul de recoltare a probei ADN nu făcea referire la nicio dispoziție legală, în timp ce articolul relevant din Codul de procedură penală, articolul 131 par.2 și 3, prevedea doar că o instanță poate dispune recoltarea unei probe de sânge sau ca „alte proceduri medicale” să fie efectuate dacă acest lucru era considerat necesar din punct de vedere medical pentru a stabili fapte „care prezintă importanță” pentru o anchetă penală. În plus, conform dosarului cauzei, autoritățile nu au elaborat un document oficial al procedurii, nerespectând articolul 239 din Codul de procedură penală.

Curtea a observat, de asemenea, că articolul 131 par.2 și 3 nu conținea diverse garanții legate de recoltarea probelor

ADN, care au fost introduse ulterior în Codul de procedură penală modificat din 2011. Aceste noi garanții includeau o referire specifică la recoltarea probelor prin periaj bucal, necesitatea utilizării unui expert pentru a efectua procedura, precum și o limită privind gama de persoane de la care pot fi recoltate probe prin periaj bucal fără consimțământ.

Curtea a considerat astfel că, prin includerea unor dispoziții mai detaliate în Codul din 2011, statul pârât a recunoscut în mod implicit necesitatea unei reglementări mai stricte în acest domeniu. Curtea a concluzionat că ingerința în viața privată a reclamantului prin recoltarea probei ADN nu a fost în conformitate cu legea și a avut loc o încălcare a articolului 8.

Cu privire la încălcarea articolului 6

Reclamantul s-a plâns, de asemenea, că i s-a refuzat dreptul de a fi informat cu promptitudine și în detaliu de către autorități despre faptul că era suspectat de o anumită infracțiune, contrar articolului 6 alin.3 lit.a din Convenție.

Acceptând că observațiile reclamantului cu privire la acest aspect constituiau o plângere separată și nu o completare a argumentelor sale în baza articolului 8, Curtea a constatat că reclamantul nu a ridicat niciodată această chestiune la nivel național. Prin urmare, acest capăt de cerere trebuia respins pentru neepuizarea căilor de atac interne.

Satisfacția echitabilă (articolul 41)

Curtea a hotărât, cu șase voturi la unul, că Serbia trebuie să plătească reclamantului suma de 1.500 EUR, daune morale, și 1.200 EUR, costuri și cheltuieli.

**Selecții realizate de judecător dr.
Dragoș Călin,³⁹²**

Curtea de Apel București

³⁹² E-mail profesional: dragos.calin@just.ro.